

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

IB-OPINTO-OHJAUKSEN KEHITTÄMINEN RESSUN LUKIOSSA

Susanna Tamminen

2005

**Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos**

TIIVISTELMÄ

Tamminen, Susanna

IB-opinto-ohjauksen kehittäminen Ressun lukiossa

Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjauksen Koulutus ja Tutkimus, 2005, 33 s.

Kehittämishanke.

Suomalaisen lukion rinnalle on maassamme vakiintunut kansainvälinen IB-lukio. IB-lukion opetussuunnitelman suuntaviivat saadaan valmiina IBO:lta (International Baccalaureate Organisation), mutta opinto-ohjaus ei kuulu IB-lukion opetussuunnitelmaan sellaisenaan, vaan se katsotaan tukipalveluksi, jonka järjestetään jokaisen maan/koulun mukaiseksi. Opinto-ohjaukseen ei siis ole olemassa valmista suunnitelmaa. Suomessa on luonnollista käyttää suunnitelman pohjana suomalaisen lukion opetussuunnitelmaa.

Tämän kehittämishankkeen tärkeimpänä tavoitteena oli laatia IB-lukion ohjauksen suunnitelma sekä ohjauksen vuosikierto. Ohjaussuunnitelma selkeyttää ohjauksen työnjakoa ja tehtäväkenttää. Vuosikierto puolestaan edesauttaa hahmottamaan ohjauksen eri vaiheita eri luokilla.

Ohjauksen suunnitelman teoriataustana käytettiin Peavyn sosiodynaamisen ohjauksen periaatteita ja holistista ohjauksen mallia, jota täydennettiin IB-linjan edellyttämällä monikulttuurisen ohjauksen periaatteilla. Lisäksi hyödynnettiin lukion opetussuunnitelman perusteita.

Kehittämishankkeeni oli luonteeltaan toimintatutkimus ja tavoitteena oli kehittää ja luoda omaa työtäni ja koko IB-ohjausta yhteistyössä muiden IB-opettajien, ryhmänohjaajien ja IB-koordinaattorin kanssa. Ohjaussuunnitelman laadinnassa ja vuoden työkierron suunnittelussa käytin hyväksi tekemääni kyselyä sekä opettajien, ryhmänohjaajien ja IB-koordinaattorin kanssa käytyjä keskusteluja. Lisäksi reflektoin jatkuvasti omaa opinto-ohjaajan työtäni. Ohjauksen lähtökohtana Ressussa on, että kaikki sitoutuvat ohjaukseen. Opinto-ohjaus ei ole vain opinto-ohjaajan tehtävä, vaan kuuluu kaikille. Kehittämishankkeen tuloksena ohjauksen työnjako selkiintyi ja ohjaukselle saatiin luotua selkeät suuntaviivat.

Hakusanat: IB Diploma Programme, ohjausjärjestelmän kehittäminen, ohjauksen holistinen malli, monikulttuurinen ohjaus

ABSTRACT

Tamminen, Susanna

Developing the IB counselling system in Ressun lukio

Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Education. Guidance and Counselling Education and Research Unit, 2005, 33 pp.

Development project

Currently there are two different upper secondary school systems in Finland: the national upper secondary school (lukio) system and International Baccalaureate Diploma Programme. The International Baccalaureate Organisation (IBO) provides the IB curriculum for IB schools but counselling is not part of this curriculum. Counselling is arranged according to each country's system and therefore there is no international counselling plan to be followed. Naturally in Finland the basis for this counselling plan is the Finnish upper secondary school (lukio) curriculum.

The main goal of this development project was to develop the IB counselling system in Ressun lukio by creating the counselling plan and timetable for counselling. The counselling plan clarifies the responsibilities and division of tasks. The timetable helps to outline the different phases of counselling in pre-DP, IB1 and IB2.

The theoretical background of this development project is based on Peavy's sociodynamic counselling, the holistic model of counselling and also the principles of multicultural counselling. The Finnish national curriculum was also used.

This development project resembles action research and the goal was to develop my own work as well as the whole IB counselling together with IB teachers, IB group teachers and IB co-ordinator. The counselling plan and timetable are based on conversations and questionnaires given to IB teachers, IB group teachers and IB co-ordinator. In addition, I tried to reflect on my own work whenever possible. School counselling in Ressun lukio is not the sole responsibility of the student counsellor but every teacher and also other staff members are committed to counselling. As a result of this development project responsibilities have been clarified and guidelines for counselling have been created.

Descriptors: IB Diploma Programme, development of counselling system, holistic model of guidance, multicultural counselling

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	IB-TUTKINTO	7
	2.1 Pre-Diploma vuosi	7
	2.2 IB Diploma Programme.....	7
3	TOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT	9
	3.1 Peavyn sosiodynaaminen ohjausteoria	9
	3.2 Monikulttuurinen ohjaus.....	10
	3.3 Ohjauksen holistinen malli	11
	3.4 Opinto-ohjaus lukiossa	12
	3.5 Lukion opetussuunnitelman perusteet: ohjaus.....	13
4	OHJAUSJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN	16
	4.1 Kysely ohjauksesta	16
	4.2 IB-ohjauksen suunnitelma	19
	4.3 Ohjauksen holistinen malli IB-lukiossa.....	21
	4.4 IB-ohjauksen työkierto	22
5	YHTEENVETO JA POHDINTA	27
	LÄHTEET	29
	LIITTEET	31

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeeni lähti liikkeelle todellisesta tarpeesta kehittää IB-linjan ohjausta Ressun lukiossa. Ressun lukio sijaitsee Helsingin keskustassa ja kuuluu Suomen suurimpiin lukioihin: yleislinjalla opiskelee 600 opiskelijaa ja kansainvälisellä IB-linjalla 75 opiskelijaa. Ressun lukio on yleislukio, jolla on erityistehtävänä englanninkielinen IB-opetus. IB-opetusta koordinoi International Baccalaureate Organisation, joka on riippumaton kansainvälinen järjestö. Järjestön päämaja on Genevessä, ja Tukholmassa on erityisesti Pohjoismaiden asioita hoitava aluetoimisto. Tutkintotehtävien laadinnasta ja opiskelijoiden suoritusten arvioinnista vastaa International Baccalaureate Assessment Centre, joka sijaitsee Walesissa. Maailmanlaajuisesti IB-kouluja on noin tuhat ja niitä on jo yli sadassa eri maassa. Suomessa on tällä hetkellä 15 IB-opetusta tarjoavaa koulua. IB-linjalla noudatetaan omaa opetussuunnitelmaa ja opetuskieli on englanti. Opetussuunnitelma on sama eri puolilla maailmaa. Siirtyminen koulusta toiseen on helppoa ja ohjelma sopiikin erityisen hyvin opiskelijoille, jotka joutuvat syystä tai toisesta asumaan eri maissa sekä opiskelijoille, jotka aikovat hakeutua opiskelemaan ulkomaille. IB-tutkinto on tunnustettu 102 maassa ja opiskelijat voivat siis hakea opiskelemaan ympäri maailmaa.

Opetussuunnitelma saadaan valmiina IBO:lta, mutta jokainen IB-koulu järjestää opiskelijoiden tukipalvelut kunkin maan ja koulun haluamalla tavalla. Opinto-ohjaus kuuluu tällaisiin tukipalveluihin eikä opinto-ohjausta ole lainkaan mainittu opetussuunnitelmassa. Selvää kuitenkin on, että ohjaus on aivan yhä tärkeää IB-linjalla kuin kansallisellakin puolella. IB-linjan ohjauksen haasteet ovat osin samoja, mutta osin erilaisia kuin luokattoman lukion opinto-ohjauksen. Ressun lukion IB-linjan ensimmäiset opiskelijat valittiin erillishauulla vuonna 2002 ja nämä opiskelijat valmistuivat ylioppilaisiksi heinäkuussa 2005. Ressussa on siis ollut IB-opiskelijoita kolmen vuoden ajan: tänä aikana opinto-ohjausta on hoidettu kansallisen puolen mallin mukaan, mutta yhä selkeämmäksi on käynyt, että tätä mallia täytyy muuttaa, jotta se toimisi myös IB-puolella.

Kehittämishankkeeni rakentuu IB-ohjauksen kehittämisen ympärille. Hankkeeseen osallistuivat IB-opettajat, IB-koordinaattori sekä ryhmänohjaajat. Kehittämishankkeessa kartoitettiin työyhteisön näkemyksiä ohjauksesta sekä pyydettiin kehittämishetkeitä. Opettajat, IB-koordinaattori ja ryhmänohjaajat vastasivat kyselylomakkeeseen. Kyselylomakkeen lisäksi olen käynyt useita keskusteluja kyseisten ryhmien kanssa.

Hanke oli luonteeltaan toimintatutkimus, koska tavoitteena oli kehittää ja luoda omaa työtäni ja koko IB-ohjausta yhteistyössä muiden IB-opettajien, ryhmänohjaajien ja IB-koordinaattorin kanssa. Aaltola ja Syrjälä (1999) määrittelevät toimintatutkimuksen prosessiksi, joka tähtää asioiden muuttamiseen ja kehittämiseen entistä paremmiksi. Toiminnan kehittäminen ymmärretään tällöin jatkuvaksi prosessiksi, joka ei pääty, vaan keskeistä on uudella tavalla ymmärretty prosessi. Uudella tavalla ymmärretty prosessi voi syntyä myös siten, että tehdään näkymätöntä näkyväksi eli lähestytään hiljaista tietoa.

IB-ohjaukseen ei siis ollut olemassa mitään valmiita suuntaviivoja eikä ohjaussuunnitelmaa, joten niiden laadinta oli osa kehittämishankettani. Kirjoitin myös näkyväksi vuoden työkierron. Ohjaussuunnitelman laadin mukaellen suomalaisen opetussuunnitelman perusteita, koska muutkin tukipalvelut järjestetään kunkin maan tavalla. Ohjaussuunnitelman laadinnassa ja vuoden työkierron suunnittelussa käytin hyväksi tekemääni kyselyä sekä opettajien, ryhmänohjaajien ja IB-koordinaattorin kanssa käy-

tyjä keskusteluja. Lisäksi reflektoin jatkuvasti omaa opinto-ohjaajan työtäni ja hain paikkaani ja rooliani IB-lukiassa. Aloittaessani IB-opinto-ohjaajana olin todella avun tarpeessa ja hain tukea ja neuvoja muilta IB-opoilta. Kehittämishankkeeni auttaa siis paitsi itseäni myös uusien IB-koulujen opoja, koska ohjaukseen sisältyy paljon hiljaista tietoa, jota yritän kehittämishankkeeni avulla tehdä näkyväksi.

2 IB-TUTKINTO

2.1 Pre-Diploma vuosi

Kansainväliseen ylioppilastutkintoon johtava opinto-ohjelma Diploma Programme kestää kaksi vuotta. Sitä edeltää suomalaisissa lukioissa ns. valmistava pre-DP-vuosi eli lukion ensimmäinen luokka. Valmistavan vuoden aikana opiskellaan suomalaisen lukion opetussuunnitelman mukaisesti, mutta pakollisten kurssien opiskelu tapahtuu pääasiassa englanniksi. Näin vahvistetaan opiskelijan edellytyksiä sopeutua englanninkieliseen Diploma Programme -opiskeluun.

Pakolliset oppiaineet Resson lukion pre-DP luokalla ovat äidinkieli (3 kurssia), englanti (4 kurssia), ruotsi (3 kurssia), historia (2 kurssia), fysiikka (1-3 kurssia), kemia (1-2 kurssia), matematiikka (3-5 kurssia) sekä psykologia (1 kurssi), filosofia (1 kurssi) ja biologia (1 kurssi). Äidinkieli ja ruotsi eivät ole pakollisia opiskelijoille, jotka eivät ole niitä aiemmin opiskelleet. Suomea voi opiskella myös vieraana kielenä. Kaikki kurssit on suoritettava pre-DP-vuoden aikana. IB-linjalaiset opiskelevat pakolliset kurssit omassa ryhmässään ja opetus tapahtuu pääosin englanniksi. Lisäksi opiskelijan on valittava kursseja kansalliselta puolelta niin, että vuoden aikana suoritetaan vähintään 28 kurssia.

2.2 IB Diploma Programme

Pre-DP -luokan hyväksytysti suorittanut opiskelija on oikeutettu siirtymään varsinaiseen IB-ohjelmaan. IBO:n hyväksymät oppiaineet on jaettu kuuteen ryhmään, joista kustakin opiskelija valitsee yhden. Näin opiskelijalla on mahdollisuus keskittyä syvällisesti niihin oppiaineisiin, jotka hän kokee tärkeiksi vaikkapa jatko-opintojensa kannalta. Opiskelijat valitsevat IB-aineensa valmistavan vuoden keväällä.

Aineissa on kaksi eri tasoa: standard level (SL) ja higher level (HL). Opiskelijan on valittava mitkä 3-4 ainetta hän opiskelee HL-tasolla; loput aineet opiskellaan SL-tasoisina. Suomalaisen lukion kursseina SL vastaa noin 5,5 ja HL noin 9 kurssia. Resson lukion IB-linjan opiskelijat voivat valita seuraavista oppiaineista:

Ryhmä1: A1-kieli (englanti, suomi, self-taught). Opiskelija, jonka äidinkieli ei ole suomi, voi suorittaa äidinkielessään self-taught-kurssin. Tämän opetuksen opiskelija järjestää ja kustantaa itse.

Ryhmä 2: A2-kieli englanti, B-kielet englanti, ranska, saksa, suomi

Ryhmä 3: humanistis-yhteiskunnalliset aineet: historia, psykologia

Ryhmä 4: luonnontieteet: biologia, kemia ja fysiikka

Ryhmä 5: matematiikka (kolme tasoa): Mathematics HL, Mathematics SL ja Mathematical Studies

Ryhmä 6: valinnaisaine: toinen oppiaine ryhmistä 2-4

Erikoisluvalla voi ryhmän 3 aineen sijasta ottaa ylimääräisen aineen ryhmästä 4, jolloin on mahdollista valita yhteensä kolme luonnontieteellistä ainetta.

Näiden kuuden oppiaineen lisäksi pakollisiin opintoihin kuuluu tiedon teorian (Theory of Knowledge) kurssi, joka pyrkii kehittämään opiskelijan kriittistä ajattelua.

Kurssi vastaa pituudeltaan noin 3,5 lukiokurssia. Opiskelija laatii myös johonkin IB-aineeseen liittyvän tutkielman (Extended Essay) itsenäisesti opettajiensa ohjauksessa. Tutkielman laajuus on n. 4000 sanaa. Opiskelija osallistuu myös CAS-toimintaan (*Creativity, Action, Service*), johon kuuluu luovaa toimintaa, liikuntaa ja vapaaehtoisuustyötä. Tähän on varattu aikaa keskimäärin puoli päivää viikossa.

IB-tutkinto muodostuu kuudessa oppiaineessa suoritettavasta koekokonaisuudesta, joka järjestetään toukokuussa kolmannen opiskeluvuoden keväällä. Kokeet lähetetään IBO:n tutkintotoimistoon arvosteltaviksi, eivätkä koulun omat opettajat osallistu niiden arvosteluun.

Kokeiden arvostelussa käytetään seuraavaa pisteasteikkoa:

7	Excellent	Erinomainen
6	Very good	Hyvin hyvä
5	Good	Hyvä
4	Satisfactory	Tyydyttävä
3	Mediocre	Välttävä
2	Poor	Heikko
1	Very poor	Hyvin heikko

IB-diplomin loppupistemäärään vaikuttavat myös 0-3 lisäpistettä, jotka annetaan tutkielmasta ja tiedon teorian kurssista. IB-diplomin saamisen edellytyksenä on, että suorituksista kertyy vähintään 24 pistettä. Suoritus voidaan kuitenkin hylätä, jos yksittäisissä kokeissa on liian alhaisia arvosanoja (1-3).

IB-tutkinto on kansainvälisesti tunnustettu ylioppilastutkinto, joka toimii erinomaisena väylänä yliopisto-opintoihin niin Suomessa kuin ulkomailla. Suomalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen ei siis ole IB-opiskelijoille tarpeellista. IB-linjan opiskelijat voivat kuitenkin niin halutessaan suorittaa suomalaisen ylioppilastutkinnon tai osia siitä. Tämä koskee erityisesti aineita, joiden aiempaa opiskelua opiskelija ei jatka IB-opinnoissaan.

3 TOIMINNAN LÄHTÖKOHDAT

Ohjaus voidaan määritellä tilanteeksi, jossa ohjaustyötä tekevä henkilö asettuu ohjattavan asiakkaan palvelukseen ja tarjoaa tälle aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Päämääränä on asiakkaan mahdollisuus tutkia tilannettaan, tulla kuulluksi ja elää voimavaraisemmin ja hyvinvoivemmin (Spangar, Pasanen & Onnismaa 2000). Nummenmaa (2002) toteaa, että ohjauksen käsite on monimerkityksinen eikä käsitteelle ole olemassa vakiintunutta merkitystä. Hänen mukaansa ohjauksesta sekä siihen liittyvästä ammattitaidosta puhuttaessa on ehdottomasti otettava huomioon seuraavat näkökohdat:

1. Ohjaus on yksi ammatillisen keskustelun muoto, joka voidaan erottaa muista ammatillisen keskustelun muodoista esimerkiksi vuorovaikutussuhteen laadun ja keston perusteella.
2. Ohjaus on institutionaalista toimintaa eli ammatti, joka edellyttää tiettyä muodollista koulutusta.
3. Ohjaus tapahtuu tietyssä toimintaympäristössä, ohjausympäristössä, jolloin toiminnan keskeiseksi sisällöksi muodostuvat erilaiset ohjaukselliset interventiot, yhteistyö eri toimijoiden kesken sekä monet laajemmat strategiset kysymykset.
4. Ohjaus voidaan laajasti määritellä ammatillisen auttamisen metodologiaksi.

Ohjauksen teorioita on yli sata. Hackneyn ja Cormierin (1996) (ks. Lairio ja Puukari 2001) mukaan teoriat voidaan jaotella neljään eri suuntaukseen: psykodynaamiseen, kognitiivis-behavioristisiin, eksistentiaalis-humanistisiin ja monikulttuurisen ohjauksen suuntauksiin. Lisäksi voidaan erotella konstruktivistiset ohjausteoriat viidentenä suuntauksena. Ennen kuin ohjausta lähdetään kehittämään on syytä pohtia myös taustalla vaikuttavia teorioita. IB-ohjauksen kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaisia ovat Peavyn sosiodynaaminen ohjausteoria ja monikulttuurinen ohjausteoria.

3.1 Peavyn sosiodynaaminen ohjausteoria

Peavyn sosiodynaaminen ohjausteoria kuuluu konstruktivistisen ohjauksen teorioihin. Konstruktivistisissa teorioissa korostetaan yksilöä oman elämänsä aktiivisena subjektina sekä elämänkokonaisuuden huomioonottamista ohjauksessa (Lairio, Puukari & Nissilä 2001). Peavy (1999) esittää seuraavia keskeisiä sosiodynaamisen ohjauksen periaatteita, joilla on yhtymäkohtia monikulttuurisen ohjauksen teorioihin.

Ihmisillä on erilaisia käsityksiä todellisuudesta. Ohjauksessa ei siis voida lähteä liikkeelle yhdestä ainoasta objektiivisesta todellisuudesta. Ohjaustilanne on elävä: ihmiset elävät sosiaalisessa maailmassa, joka rakentuu vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin kautta ihmisten konstruoidessa sosiaalista todellisuutta yhdessä. Ohjauksessa täytyy siis kiinnittää huomiota ohjattavan kontekstiin ja kulttuuriin. IB-linjan opiskelijoilla on hyvin erilaisia taustoja ja suomalaisesta kulttuurista poikkeavia käsityksiä todellisuudesta. Ohjaaja ei siis saa asettua kaikkietävän ohjaajan rooliin, vaan ohjaajan täytyy hyväksyä, että asiakkaan näkökulma on erilainen kuin ohjaajan (Peavy 2000).

Kieli on tärkein merkityksen rakentamisen väline. Ihminen jäsentää todellisuutta kielen avulla. Ohjattavan tapa kertoa itsestään ja maailmastaan on ohjattavan tarina. IB-linjalla kieli asettaa suuria haasteita ohjaukselle. Opinto-ohjaaja ja opettajat joutuvat

käyttämään englantia ohjauksen kielenä ja englanti on usein sekä ohjaajille että ohjattaville vieras kieli. Erityistä huomiota täytyy siis kiinnittää siihen, että ohjattava ja ohjaaja ymmärtävät käsiteltävät asiat samalla tavalla. Ohjaajan täytyy siis varmistaa, että molemmat ovat yhtä mieltä konstruoidusta todellisuudesta.

Ihminen ei vain reagoi ympäristön ärsykkeisiin, vaan toiminta perustuu myös yksilön aikomuksiin ja harkintaan. Ajattelutavan muutos näkyy myös käytöksessä. Siksi ohjattavan käyttäytymisen reflektointi on tärkeää. Ohjattavan minäkäsitys on ohjauksen ydin. Kaikki muu tieto kytkeytyy minäkäsitykseen. Siksi minäkäsityksen reflektoinnin tulee olla jatkuva osa ohjausta. Ohjattavaa tulee yrittää auttaa näkemään itsensä oman elämän hallintaan kykenevänä subjektina, siis voimaannuttamaan opiskelijaa. Kasurinen & al. (2005) toteavat voimaannuttamisen haasteiden olevan erityisen suuria maahanmuuttajaopiskelijoiden kohdalla. IB-linjalla moni opiskelija tulee maista, joissa opetuksessa ja ohjauksessa ei pyritä voimaannuttamiseen samalla tavalla kuin Suomessa, vaan opettajan ja ohjaajan rooli on kertoa opiskelijalle, miten tulee elää ja toimia. Ohjaaja korotetaan helposti auktoriteetin asemaan.

Ihmisen kokonaiselämäntilanne tulee ottaa ohjauksessa huomioon. Ihminen ei elä tyhjiössä. Monet IB-linjan opiskelijat asuvat yksin. Perhe saattaa olla hyvinkin kaukana, joten esimerkiksi opiskelijan haastatteluissa on syytä kiinnittää huomiota muuhunkin kuin opiskeluun.

Ihminen on aina jonkin kulttuurin jäsen. Kulttuuriset arvot, normit ja asenteet vaikuttavat toimintaan ja ajatteluun. IB-linjan opiskelijoiden kulttuuritaustat ovat todella moninaisia. Kulttuuritausta on siis myös sellainen asia, joka täytyy huomioida ohjauksessa.

3.2 Monikulttuurinen ohjaus

Suomalalainen yhteiskunta on pitkään pysynyt yhtenäisenä. Globalisaatio asettaa uusia haasteita koululaitokselle ja myös ohjausjärjestelmän kehittämiseksi. Ihmisen liikkuvat maasta toiseen eri syistä. Kaikki IB-koulut noudattavat samaa opetussuunnitelmaa, joten siirtyminen maasta ja koulusta toiseen pitäisi ainakin teoriassa olla helppoa. IB-linja on luonnollisesti kansainvälinen, koska opetuskieli on englanti.

Linjalle hakeutuu opiskelijoita erilaisista taustoista. IB-linjalle hakeutuu maahanmuuttajia, jotka haluavat opiskella englanniksi. Toisaalta linjalle hakeutuu suomalaisia oppilaita, jotka haluavat opiskella ja työskennellä ulkomailla. Linjalle hakee myös paljon paluumuuttajia, jotka ovat saattaneet asua koko lapsuus- ja nuoruusikänsä ulkomailla. Paluumuuttajien kulttuuri poikkeaa usein suomalaisesta. Voidaan puhua globaaleista paimentolaisista (global nomad) (McGaig 1981, ks. Tikka 2004). Globaalit paimentolaiset ovat eläneet lapsuutensa ulkomailla ja muuttaneet useamman kerran. Näiden lasten maailmankuva on muuttunut muuttojen myötä ja ystäväpiiri on kansainvälinen.

IBO:n toiminta-ajatuksessa (2005) otetaan heti kantaa monikulttuurisuuteen, joten monikulttuurinen ohjaus on luonnollinen kehys IB-ohjauksessa. ”These programmes encourage students across the world to become active, compassionate and lifelong learners *who understand that other people, with their differences, can also be right.*”

Kulttuuri voidaan määritellä monella tavalla. Metsänen (1999) määrittelee kulttuurin yksilön ja yhteisön toiminnan reunaehdoksi, joka sisältää sekä tiedostettua että tiedostamatonta. Lagon (1996) mukaan kulttuuri on kuin jäävuori: se sisältää sekä

näkyvää että näkymätöntä. Näkyvään osaan kuuluu aineellinen kulttuuri sekä symbolit. Näkymättömään osaan luetaan uskomukset, arvot, normit ja ajatusmallit. Yleensä yksilö ei tietoisesti tarkastele omia kulttuurisia koodejaan ennen kuin hän joutuu tekemisiin toisen maan kulttuurin edustajien kanssa. Konstruktivistisen lähestymistavan mukaan kukin luo itse viime kädessä oman kulttuurinsa (Mo-Yee & Greene 1999) eli kaikki eivät käsitä yhtenäistäkään kulttuuria samalla tavalla.

Opinto-ohjaajat ja opettajat tarvitsevat muiden kulttuurien tuntemusta, jotta pysyisivät paremmin ottamaan huomioon kulttuurin vaikutuksen oppimiseen sekä ohjaustilanteisiin. Monikulttuuriseen ohjaukseen voidaan ottaa kaksi eri lähestymisotetta (Puukari & Launikari 2005). Kulttuurispesifinen suuntaus painottaa rodun ja etnisen taustan merkitystä. Siksi ohjauksessa on tärkeää ottaa huomioon kukin etninen ryhmä. Universaalien lähestymistavan edustajat korostavat ohjattavan tarpeista lähtevää ohjausta, joka ottaa automaattisesti huomioon ohjaajan ja ohjattavan väliset kulttuuriset erot. Universaalien ohjauksen etuna on stereotyyppioiden välttäminen. Sosiodynaamisen ohjauksen perusideoissa on piirteitä molemmista suuntauksista: kulttuuri tulee ottaa huomioon ohjauksessa, mutta toisaalta jokaisessa ohjaustilanteessa lähdetään liikkeelle ohjattavan tarpeista ja todellisuudesta. Lairio et al. (2001) mukaan voidaan puhua myös moniarvoisuudesta eli pluralismista, joka hyväksyy ajattelun ja toiminnan monimuotoisuuden, mutta odotetaan sitoutumista yleisesti hyväksytyihin sääntöihin (esim. koulun ja IBO:n sääntöihin). Ohjauksen lähtökohtana ovat tällöin ohjattavan arvot ja normit, mutta ohjattavan odotetaan sitoutuvan tiettyihin sääntöihin

Monikulttuurinen ohjaus asettaa ohjaajalle haasteita. Monikulttuurisen ohjauksen kompetensseja on määritellyt Sue & al. 1992 (ks. Lairio & Puukari 2001, s.147). Kompetenssit voidaan jakaa kolmeen ryhmään: 1) monikulttuurinen tietoisuus eli ohjaajan tietoisuus omista oletuksistaan, arvoistaan ja ennakkoluuloistaan 2) kulttuurierojen tuntemus eli kulttuurisesti erilaisen ohjattavan maailmankatsomuksen ymmärtäminen 3) monikulttuuriset ohjauskäytänteet eli sopivien keinojen löytäminen. Ohjaustilanteissa tulisi Suen ja Suen (1990) mallin mukaan kiinnittää huomiota seuraaviin tekijöihin: individualismi-kollektiivisuus, yksilöllisyys-yhteisöllisyys, verbaalinen, emotionaalinen itsensä ilmaiseminen-tunteiden hillitseminen, tiedostaminen, oivallus- konkreettiset asiat ja niiden käsittely, avoimuus-intiimisyys, rationaalinen selitysmalli-metafyysinen selitysmalli, vapaasti etenevä ohjaustilanne-strukturoitu ohjaustilanne. Individualismi ja yksilöllisyys liittyvät länsimaisiin kulttuureihin, mutta osa maahanmuuttajista tulee kulttuureista, joissa kollektiivisuus ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä. Esimerkiksi ammatinvalinta voi riippua suvun mielipiteestä. Verbaalinen itsensä ilmaiseminen on tyypillistä länsimaisessa ohjauksessa, mutta monessa kulttuurissa ei pidetä sopivana ilmaista negatiivisia tunteita. Tämä tulee ottaa ohjauksessa huomioon. Oman itsen ja identiteetin pohdinta voi tuntua vieraalta, jos sitä ei kulttuurissa arvosteta. Avoimuus voi myös olla vaikeaa, jos esimerkiksi on kyse perheen sisäisistä asioista. Länsimaiseen ajatteluun kuuluu myös rationaalisuus, mutta joissain kulttuureissa saatetaan luottaa esim. kohtaloon. Ohjaajalta voidaan myös odottaa selkeitä neuvoja ja ohjaustilanne, jossa asioita lähdetään yhdessä miettimään, voi tuntua asiakkaasta vaikealta.

Monikulttuurinen ohjaus asettaa myös vaatimuksia yhteistyökumppaneille. Uusia yhteyksiä täytyy solmia. Maahanmuuttajajärjestöt ovat luonnollisia yhteistyökumppaneita.

3.3 Ohjauksen holistinen malli

Ohjauksen suunnittelussa voidaan käyttää hyväksi van Esbroeckin ja Wattsin (1998) holistista opiskelijakeskeistä ohjausmallia. Malli sopii erityisen hyvin IB-lukioon, koska opiskelijoiden ohjaustarpeet ovat erilaisia. Ohjaus edellyttää jaettua ohjausvastuuta ja laaja-alaista ohjauksellista verkostotyötä. Myös opettajien osallisuus ohjaukseen korostuu tässä mallissa ja mallin takana on ajatus siitä, että jokaisen opettajan pitäisi osallistua ohjaukseen. Ohjauksen asiantuntijuus on porrastettu, koska opiskelijoiden ohjaustarpeet ovat erilaisia. Mitä vaativampaa ohjausta opiskelija tarvitsee, sitä pidemmälle erikoistunutta ohjaushenkilöstöä käytetään. Opiskelijoiden itsenäisyyteen ja voimaantumiseen kiinnitetään erityistä huomiota. Malli edellyttää tiivistä moniammatillista yhteistyötä.

Ohjausmallin tavoitteina ovat kasvun ja kehityksen tukeminen, opiskelun ohjaus ja uravalinnan ohjaus eli samat tavoitteet kuin lukion nykyisessä opetussuunnitelmassa. Opiskelija itse on ohjaustarpeensa keskiössä (vrt. voimaannuttaminen).

Opettajat ovat ensimmäinen ohjauksesta huolehtiva taho. Tälle tasolle voidaan suomalaisessa lukiossa asettaa myös ryhmäohjaajat ja tutorit. Opettajat lähettävät lisätukea tarvitsevat opiskelijat opinto-ohjaajalle tai muulle toisen tason asiantuntijalle. Opettajat integroivat uravalinnanohjausta opetukseensa.

Opinto-ohjaaja, erityisopettaja ja IB-koordinaattori toimivat toisella ohjaustasolla. Opinto-ohjaaja työskentelee yhteistyössä opettajien ja kolmannen tason asiantuntijoiden kanssa.

Oppilaitoksen ulkopuoliset ja sisäiset asiantuntijat toimivat kolmantena ohjaustahona ja työskentelevät erityistä ohjausalan asiantuntijuutta vaativien opiskelijoiden kanssa.

3.4 Opinto-ohjaus lukiossa

Suomessa ohjauksesta koulussa käytetään käsitteitä oppilaanohjaus ja opinto-ohjaus. Lukioon on vakiintunut käsite opinto-ohjaus, jossa korostetaan ohjauksen prosessia. Uudessa suomalaisessa lukion opetussuunnitelmassa (2003) ohjaus on koko opettajakunnan yhteinen asia eikä siis missään nimessä vain opinto-ohjaajan vastuulla. Opinto-ohjaus on siis koko henkilöstön yhteinen tehtävä ja sen toteuttamiseen tarvitaan moniammatillista yhteistyötä ja koko työyhteisön panosta.

Suomalainen lukio on luokaton, mikä tarkoittaa mm. sitä, että luokalle jääntiä ei ole, opiskeluaika voi vaihdella 2–4 vuoteen ja opiskelijat saavat itse laatia opintosuunnitelmansa ja valita osan kursseista vapaasti (Mehtäläinen 1998). Valinnanvapautta on noin 40% kurssien kokonaismäärästä. IB-lukio on puolestaan luokallinen, luokalle voi jäädä ja opiskelijoiden valinnanvapautta rajoitetaan enemmän kuin suomalaisessa lukiossa. Yhteisöllisyys syntyy IB-lukiossa paljon helpommin kuin tavallisessa lukiossa, koska luokka opiskelee yhdessä. Luokallisuudesta huolimatta opiskelijat tarvitsevat myös ohjausta opintosuunnitelman teossa, koska monet valitsevat myös kansallisen lukion kurseja ja myös CAS-toimintaan liittyvät kurssit valitaan kansalliselta puolelta. Lisäksi IB-aineiden vaihtoa tapahtuu jonkin verran ja koska opiskelijat valitsevat IB-aineet jo ensimmäisenä lukiovuonna, täytyy heillä olla mahdollisuus pohtia aineiden vaikutuksia jatko-opintoihin.

Ohjauksen perustehtäväalueiksi on vakiintunut lukioissa kolme osa-aluetta: opiskelijan kasvun ja kehityksen tukeminen, opiskelun ohjaus sekä uravalinnan ohjaus (Numminen 2002). Opiskelijan kasvun ja kehityksen tukemisen tarve lienee lisääntynyt viime vuosina yhteiskunnallisen murroksen vuoksi. Opiskelijaa tuetaan henkilökohtaisessa kehittämisessä itsenäiseksi, aktiiviseksi, sopeutumiskykyiseksi ja persoonaltaan ehjäksi yksilöksi, jolla on edellytykset kehittää itseään. IB-ohjauksessa korostuu joissain tapauksissa kasvun ja kehityksen tukeminen esimerkiksi sellaisten opiskelijoiden kohdalla, jotka asuvat yksin Suomessa.

Opiskelun ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa kehittämään työtapojaan ja valitsemaan kykyjään ja harrastuksiaan vastaavia opintoja. Kriittisen ajattelun kehittyminen ja oleellisen tiedon etsimisen ja valikoimisen taito korostuu. IB-ohjauksessa painottuu ensimmäisen vuoden kevättalven ohjaus, jolloin opiskelijat tekevät varsinaisten IB-aineiden valinnan. Koska opiskelijat valitsevat vain kuusi ainetta, heidän on täytynyt opiskella näiden aineiden ensimmäiset kurssit, jotta opettajat pystyvät esittelemään omaa ainettaan. Jo tässä vaiheessa täytyy myös miettiä ainevalintojen vaikutusta jatko-opintoihin. Kriittinen ajattelu kehittyy myös TOK-opintojen aikana.

Uravalinnan ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa ymmärtämään urasuunnitteluun vaikuttavat tekijät niin, että hän osaa laatia urasuunnitelmansa realistisesti käyttämällä hyväkseen tietojään erilaista ammattivaihtoehtoista ja koulutusmahdollisuuksista sekä tiedostamalla työelämässä tapahtuvia muutoksia ja niiden vaikutuksia omaan urasuunnitteluun. Tämä osa-alue on todella vaativa IB-ohjauksessa, koska opiskelijat voivat hakea käytännöllisesti katsoen ympäri maailmaa. Opinto-ohjaajan on luotava yhteistyösuhteita, jotta voi tehokkaasti ohjata opiskelijoiden tiedonhakua. Tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat British Council ja Fulbright Center sekä CIMO.

Ohjauksen työnjaon selkiyttäminen on tehokkaan ohjauksen perusta. Ohjauksen suunnitelmasta tulisi näkyä kuka vastaa mistäkin ohjauksen osa-alueesta. Ohjaussuunnitelmaa laadittaessa tulisi miettiä myös ohjauksen kaarta: ohjaus ennen lukio-opintoja, ohjaus opintojen alkuvaiheessa, ohjaus opintojen aikana, ohjaus päättövaiheessa sekä opiskelijoiden seuranta (Lehtinen & Jokinen 1999).

3.5 Lukion opetussuunnitelman perusteet: ohjaus

IB-lukion ohjaussuunnitelman kehittämisessä käytetään hyväksi suomalaisen lukion opetussuunnitelmaa. Lukion opetussuunnitelmassa (2003) on ohjauksesta todettu seuraavaa.

Ohjauksen järjestäminen

Ohjaustoiminta muodostaa lukion toiminnassa kokonaisuuden, jonka tarkoituksena on tukea opiskelijaa lukio-opiskelun eri vaiheissa sekä kehittää hänen valmiuksiaan tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja. Lukion opinto-ohjausta järjestetään kurssimuotoisena, henkilökohtaisena ja pienryhmäohjauksena. Ohjauksen tehtävänä on edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ja opiskelijoiden hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä.

Lukion ohjaustoimintaan tulee kaikkien koulun opetus- ja ohjashenkilöstöön kuuluvien osallistua. Opinto-ohjaajalla on oltava päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Opettajan

tehtävänä on ohjata opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelussa sekä auttaa häntä kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja oppimisen valmiuksiaan. Opiskelijaa tulee ohjata suunnittelemaan oma henkilökohtainen opiskelusuunnitelmansa ja seuraamaan sen toteutumista. Opiskelijan tulee saada opinto-ohjausta opiskelun tueksi ja valintojen tekemiseksi siten, että hän pystyy suunnittelemaan lukio-opintojensa sisällön ja rakenteen omien voimavarojensa mukaisesti.

Lukio-opiskelusta ja lukio-opintoihin hakeutumisesta tulee tiedottaa perusopetuksen päättövaiheessa oleville oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille ja opettajille. Lukio-opintonsa aloittavat opiskelijat tulee perehdyttää oppilaitoksen toimintaan sekä lukio-opiskelun ohjeisiin ja menettelytapoihin.

Opiskelijoiden yhteisöllisyyttä tulee kehittää ja pitää yllä lukio-opintojen ajan. Opiskelijoiden opiskelun ja hyvinvoinnin seuraamisesta ja tukemisesta tulee huolehtia yhteistyössä kotien kanssa. Opiskelijoiden opinto-ohjelmat on tarkistettava säännöllisesti sekä seurattava heidän opintojensa etenemistä.

Opetussuunnitelmaan on laadittava ohjaukseen osallistuvien tehtävistä ja työnjaoista kuvaus, joka osaltaan toimii koko oppilaitoksen kehittämistyön välineenä. Opiskelijan tulee saada tietoa siitä, miten hän voi saada tukea ohjaustoimintaan osallistuvilta henkilöiltä ja mitkä ovat näiden tehtävät ohjauksen kokonaisuudessa. Opetussuunnitelmasta on käytävä ilmi, miten opinto-ohjausta koskeva yhteistyö muiden oppilaitosten kanssa on järjestetty. Samoin siinä tulee mainita yhteistoiminnan puitteet eri asiantuntijoiden ja koulun ulkopuolisten tahojen kanssa. Myös huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on kuvattava opetussuunnitelmassa.

Opinto-ohjaus

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea opiskelijaa opinnoissa lukioaikana ja huolehtia siitä, että opiskelijalla on riittävästi sellaisia tietoja ja taitoja, jota hän tarvitsee siirtyessään jatko-opintoihin ja työelämään.

Ohjaustoiminnan tulee muodostaa koko lukiokoulutuksen ajan kestävä jatkumo, jonka aikana opinto-ohjauksen kurssit tarjoavat opiskelijalle mahdollisuuden hankkia perustiedot ja taidot, joiden varassa heidän on mahdollista suunnitella jatko-opintoja ja pohtia ammatillista suuntautumista. Valinta- tai muissa ongelmatilanteissa sekä päätöksenteon kehittämisessä opiskelijoiden tulee saada henkilökohtaista tai pienryhmäohjausta. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijan tulee voida keskustella opintoihinsa, koulutusvalintoihinsa sekä ammatti- ja urasuunnitteluunsa, tulevaisuuteensa ja elämäntilanteeseensa liittyvistä kysymyksistä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus käsitellä pienryhmässä asioita, jotka ovat muiden opiskelijoiden kanssa jaettavissa olevia ja joiden esille ottaminen ryhmässä on mielekästä.

Opinto-ohjauksen tehtävänä on tukea ja auttaa erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita myös opintoihin liittyvissä käytännön kysymyksissä.

Opinto-ohjauksen tavoitteet

Opinto-ohjauksen tavoitteena on ohjata opiskelija itsenäisyyteen ja vastuullisuuteen siten, että hän pystyy suunnittelemaan oman henkilökohtaisen opiskelusuunnitelmansa, tunnistamaan opiskeluun liittyviä ongelmia ja etsimään tietoa, miten hän saa apua näihin ongelmiin. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy opiskelemaan täysipainoisesti koko lukion ajan, kykenee kehittämään omia oppimaan oppimisen taitojaan sekä löytämään omat yksilölliset oppimisen tapansa ja vahvuutensa opiskelijana.

Opiskelijaa tulee ohjata hankkimaan tietoa ja hyödyntämään tieto- ja viestintäteknologian tarjoamina mahdollisuuksia. Tavoitteena on, että opiskelija tuntee keskeiset jatkokoulutus- ja ammatinvalintaan liittyvät hakuoppaat ja muut tietolähteet sekä osaa käyttää tietoverkoissa olevaa informaatiota itsenäisesti jatko-opintoihin ha- keutumisen tukena.

Opiskelijaa tulee ohjata ja tukea elämänsuunnittelun ja -hallinnan taidoissa. Opis- kelijan tulee saada ohjausta jatko-opintojen suunnittelussa ja päätöksenteossa siten, että hänellä on tietoa opiskeluvaihtoehtoista lukion jälkeen ja että hän tuntee toisen asteen ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen keskeisen koulutus- tarjonnan. Tavoitteena on, että opiskelija pystyy ammatillisen suuntautumisen etsimi- sessä ja päätöksenteossa arvioimaan realistisesti omia edellytyksiään ja mahdollisuuksi- aan opintojen eri vaiheissa. Tavoitteena on, että opiskelija suunnittelee lukio-opintojaan ja tekee valintojaan tarkoituksenmukaisella tavalla ottaen koko ajan huomioon jatko- opintosuunnitelmansa.

Opinto-ohjauksen tehtävänä on välittää tietoa työ- ja elinkeinoelämästä sekä yrittäjyydestä. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus tutustua eri ammatteihin ja työelä- mään sekä opiskeluun muissa oppilaitoksissa. Opiskelijaa tulee ohjata siten, että hän osaa etsiä tietoa muiden maiden tarjoamista opiskelumahdollisuuksista ja työskentelystä ulkomailla.

4 OHJAUSJÄRJESTELMÄN KEHITTÄMINEN

Aiempina vuosikymmeninä ohjaus nähtiin suomalaisen opetussuunnitelman perusteissa omana oppiaineenaan, mutta nykyisessä lukion opetussuunnitelmassa ohjaus nähdään opetussuunnitelman keskeisenä osana ja ohjaus kulkee mukana koko opetussuunnitelmassa (Lukion opetussuunnitelma 2003). Ohjausta ei voi pitää yksittäisen henkilön vastuualueena, vaan se on koko oppilaitoksen strategista toimintaa (Vuorinen & Sampson 2000).

Ohjauksellinen ajattelu on useimmille opettajille uutta tai ainakaan ohjausta ei ole tietoisesti tehty. Suunnitelman luominen on vasta prosessin alkua ja suunnitelmaa täytyy kehittää jatkuvasti. Kysymys on kokonaan uudesta tavasta ajatella ohjausta ja nähdä ohjaus arvokkaana osana omaa työtä.

Ressun lukiassa IB-ohjauksesta päävastuussa ovat opinto-ohjaaja ja IB-koordinaattori. Myös ryhmäohjaajan vastuualue on suuri, sillä Recessa ei pidetä opinto-ohjauksen tunteja, vaan panostetaan ryhmäohjaukseen ja henkilökohtaiseen ohjaukseen. Opinto-ohjaaja on tavattavissa joka päivä klo 9-15 ja ryhmäohjaustuokio pidetään joka viikko perjantaisin. Ryhmäohjaustuokio kestää 25 minuuttia ja opinto-ohjaaja laatii ryhmäohjausmateriaalin. Oma ryhmäohjaaja pitää suurimman osan ryhmäohjaustuokioista, mutta myös opinto-ohjaaja ja IB-koordinaattori pitävät tuokioita aina tarpeen ja aiheen mukaan.

Kehittämishankkeen toteutus alkoi keskustelulla rehtorin kanssa. Rehtorin mielestä kehittämishankkeen aihe oli tärkeä ja tarpeellinen. Hankkeessa olivat mukana IB-opettajat, IB-ryhmäohjaajat sekä IB-koordinaattori ja IB-opinto-ohjaaja eli allekirjoittanut. Tietoa ohjauksen tilasta sekä kehittämisehdotuksia kerättiin kyselyn avulla. Lisäksi kehittämishankkeesta on keskusteltu useissa IB-opettajankokouksissa sekä epävirallisissa keskusteluissa.

4.1 Kysely ohjauksesta

IB-opettajat

IB-opettajille tehtiin kysely ohjauksen tämänhetkisestä tilasta ja pyydettiin kehittämisideoita. Kyselyyn kuului 7 ohjauksen osa-aluetta ja väittämiin otettiin kantaa 5 portaisella asteikolla (1=heikosti, 2=kohtuullisesti, 3=melko hyvin, 4=hyvin, 5=erittäin hyvin). Lisäksi esitettiin kaksi avointa kysymystä ohjauksen tilasta omassa aineessa sekä ohjauksen kehittämisestä.

TAULUKKO 1 IB-opettajien (n=13) näkemykset ohjauksen tilasta.

Opettajat	1 hei- kosti	2 kohtuul- lisesti	3 melko hyvin	4 hyvin	5 erittäin hyvin	Ka	Kh
Opiskelijoiden opiskelutaitojen kehittyminen omassa aineessani.	0	1	7	3	2	3,5	0,9
Opiskelijoiden jatko-opintovalmiudet.	0	1	3	9	0	3,6	0,7
Opiskeluun liittyviin ongelmiin tunnistaminen.	1	0	6	3	3	3,5	1,1
Opiskelijoiden perehdyttäminen IB-tutkintoon oman aineeni osalta.	0	1	1	5	6	4,2	0,9
Opiskelijoiden ohjaaminen IB-loppututkintoon oman aineeni osalta.	0	1	5	3	4	3,8	1,0
Opiskelijoiden henkilökohtaisten vaikeuksien tunnistaminen.	1	3	6	1	2	3,0	1,2
Opiskelijoiden henkilökohtaisen kasvun ja itsetuntemuksen kehittyminen.	0	3	7	3	0	3,0	0,7

IB-opettajien mielestä parhaiten tällä hetkellä toteutuu opiskelijoiden ohjaaminen ja perehdyttäminen IB-loppututkintoon oman aineen osalta. Myös opiskelijan opiskelutaitojen kehittymistä pystytään ohjaamaan ja opiskeluun liittyviä ongelmia tunnistamaan sekä kehittämään jatko-opintovalmiuksia. On ilahduttavaa, että opettajat kokevat pystyvänsä auttamaan opiskelijoita henkilökohtaisen kasvun ja itsetuntemuksen kehittymisessä, mutta henkilökohtaisten vaikeuksien tunnistaminen on opettajien mielestä huonoimmin hallussa. Opettajat siis kokevat, että ohjauksen osa-alueista opiskelun ohjaus toimii parhaiten ja panostavat myös uravalinnan ohjaukseen.

Opettajilta kysyttiin myös, miten ohjaus toimii tällä hetkellä omassa aineessa. Ohjausta helpottaa tällä hetkellä se, että IB-opetusryhmät ovat pieniä ja opiskelijoiden henkilökohtainen seuranta on helpompaa kuin kansallisella puolella. Aikataulussa pysyminen on tuottanut hankaluuksia eri aineissa, joten opettajat aikovat jatkossa kiinnittää enemmän huomiota ohjaukseen. Joissain aineissa tiedollinen aines on korostunut ohjauksen kustannuksella. Ohjaustyölle joutuu varamaan enemmän aikaa kuin kansallisella puolella ja on ollut vaikea tottua siihen, että on oman aineen ainoa ohjaaja, koska kansallisella puolella on useita ohjaajia joka aineessa.

Viimeinen kysymys koski ohjauksen kehittämistä omassa aineessa. Opettajien mielestä ohjausta voisi kehittää omassa aineessa tekemällä enemmän loppukoetehtäviä tunnilla oppilaiden kanssa. Myös omaa perehtymistä omaan opetettavaan IB-aineeseen ja loppututkintoon aiotaan kehittää. Opettajien aika on tähän mennessä mennyt uuden asian oppimiseen ja jatkossa aiotaan käyttää enemmän aikaa opiskelijoiden erilaisiin tapoihin oppia ja pyritään monipuolistamaan omaa opetusta. Opettajat kokevat myös, että ohjauksen pitäisi olla tietoisempaa ja opiskelutaitojen ja vaikeuksien tunnistamista voisi kehittää. Opettajat toivoisivat myös voivansa paneutua kunkin opiskelijan henkilökohtaiseen tilanteeseen vielä paremmin. Jatkossa toivotaan, että omia henkilökohtaisia

ominaisuuksia voisi kehittää: myötätuntoa, empaattisuutta, kärsivällisyyttä, ymmärtämystä. Opettajat kokevat myös, että opetus voi olla liian yksipuolista varsinkin niille, joilla on vaikeuksia omassa aineessa. Opettajat haluaisivat myös korostaa huolehtivaa ja suvaitsevaa ilmapiiriä, ei vain akateemista kyvykkyyttä. Keskusteluyhteyttä olisi mahdollista parantaa. Ohjausta voisi kehittää myös varaamalla enemmän aikaa henkilökohtaiseen keskusteluun ja palautteen antamiseen. Tärkeimpinä ohjauksen osa-alueina opettajat kokevat opiskelun ohjaamisen sekä uravalinnan ohjauksen.

IB-ryhmänohjaajat

IB-ryhmänohjaajille tehtiin kysely ohjauksen tämänhetkisestä tilasta ja pyydettiin kehittämideoita. Kyselyyn kuului kuusi ohjauksen osa-aluetta ja väittämiin otettiin kantaa 5 portaisella asteikolla (1=heikosti, 2=kohtuullisesti, 3=melko hyvin, 4=hyvin, 5=erittäin hyvin). Lisäksi esitettiin kaksi avointa kysymystä ryhmänohjauksen tilasta sekä ryhmänohjauksen kehittämistä. Ryhmänohjaajilta tiedusteltiin myös tarvetta ryhmänohjaukselle IB-luokalla.

TAULUKKO 2 IB-ryhmänohjaajien käsitykset IB-ryhmänohjauksesta.

Ryhmänohjaajat	1 hei- kosti	2 kohtuul- lisesti	3 melko hyvin	4 hyvin	5 erittäin hyvin	Ka
Perehdytys pre-DP vuoteen ja IB-opintoihin.	0	0	0	1	1	4,5
Opiskelijoiden henkilökohtaisen kasvun ja itsetuntemuksen kehittyminen.	0	0	0	2	0	4,0
Opiskeluongelmien tai oppimisvaikeuksien tunnistaminen.	0	0	1	1	0	3,5
Opiskelijoiden henkilökohtaisten vaikeuksien tunnistaminen.	0	0	1	1	0	3,5
Opiskelijoiden opintojen seuraaminen.	0	0	0	2	0	4,0
Yhteydenpito koteihin.	0	0	0	1	1	4,5

Ryhmänohjaus toimii kyselyn mukaan hyvin. Perehdytys pre-DP vuoteen ja IB-opintoihin sekä yhteydenpito koteihin toimii erittäin hyvin. Myös opiskelijoiden opintojen seuraaminen, ja henkilökohtaisen kasvun ja itsetuntemuksen kehittyminen koetaan toteutuvan hyvin. Opiskelijoiden henkilökohtaisten vaikeuksien sekä opiskeluongelmien tai oppimisvaikeuksien tunnistaminen on vaikeinta.

Ryhmänohjaus koetaan toimivaksi ja tarpeelliseksi myös IB-luokilla. Opiskelijoille kaikki on uutta ja poikkeaa melkoisesti kansallisesta lukiosta. Tarvitaan aikuista, joka ohjaa, koska kavereilta kyseleminen ei riitä. Ryhmänohjaus koetaan myös toimivaksi tavaksi jakaa informaatiota. Koska IB-luokat ovat pienempiä ja ryhmänohjaaja opettaa omia ryhmäläisiään ainakin yhden jakson ajan, koetaan että suhde ohjattaviin kehittyy läheisemmäksi kuin kansallisella puolella. Henkilökohtaiset haastattelut koetaan hyviksi: opiskelijat tarvitsevat aikuista, jota on helppo lähestyä ja jolta voi kysyä asioita.

IB-ryhmänohjauksesta löytyy paljon kehittämisen varaa. Ryhmänohjaajat toivovat enemmän IB-spesifistä ohjelmaa. Ryhmänohjauksen ajankohta koetaan huonoksi: perjantai ei ole päivänä paras mahdollinen ja koska ryhmänohjaus on ennen ruokailua, opiskelijat ovat levottomia ja nälkäisiä. Ryhmänohjaajat ehdottivat myös, että ennen koeviikkoa tai selityspäivänä voisi olla pidempi ryhmänohjaustuokio. Koestressi ja kokeisiin liittyvät ajatukset ja ahdistus saattavat tuntua opiskelijoista ylitsepääsemättömiltä ja ohjaajan rauhoittelu voisi auttaa. Ryhmänohjaajien mukaan tärkeimpiä ohjauksen osa-alueita ovat opiskelijan kasvun ja kehityksen tukeminen sekä opiskelun ohjaus.

IB-koordinaattori

IB-koordinaattorille tehtiin kysely ohjauksen tämänhetkisestä tilasta ja pyydettiin kehittämideoita. Kyselyyn kuului neljä ohjauksen osa-aluetta ja väittämiin otettiin kantaa 5 portaisella asteikolla (1=heikosti, 2=kohtuullisesti, 3=melko hyvin, 4=hyvin, 5=erittäin hyvin). Lisäksi esitettiin kolme avointa kysymystä, joilla pyrittiin kartoittamaan IB-koordinaattorin ohjaukseen liittyviä tehtäviä, ohjauksen tämänhetkistä tilaa sekä ideoita ohjauksen kehittämiseen.

IB-koordinaattori kokee keskittyvänsä tällä hetkellä IB-loppututkintoon perehdyttämiseen (4). Myös perehdytys pre-DP vuoteen ja IB-opintoihin toimii hyvin (3). Opiskelijoiden henkilökohtaisten vaikeuksien tunnistaminen ei kuulu koordinaattorin mielestä keskeisiin tehtäviin (2). Jatko-opinto-ohjaus kuuluu työnjaon mukaan opolle ja ei siis kuulu koordinaattorin työnkuvaan (1).

Ohjauksen tilaa kuvastaa se, että töitä on liikaa ja tekijöitä liian vähän. Vaikka opiskelijamäärät ovat pieniä, täytyy ohjauksen rakenteiden silti toimia. Töitä on enemmän kuin mistä opiskelijamäärän perusteella maksetaan.

IB-koordinaattorin tärkeimmät ohjaukseen liittyvät tehtävät ovat IB-materiaalin laatiminen, tiedottaminen opiskelijoille ja koteihin, toimiminen linkkinä IBO:n ja opiskelijoiden välillä sekä kodin ja koulun yhteistyö.

4.2 IB-ohjauksen suunnitelma

IB-ohjauksen suunnitelman taustalla ovat kyselyn tulokset, lukion opetussuunnitelman perusteet (2003), holistinen ohjauksen malli (van Esbroeck & Watts 1998) sekä sosiodynaaminen ja monikulttuurinen ohjauksen teoria.

Ohjaussuunnitelmasta tulisi näkyä ohjauksen perustehtäväalueet, jotka lukiossa ovat opiskelijan kasvun ja kehityksen tukeminen, opiskelun ohjaus sekä uravalinnan ohjaus (Numminen 2002). Ohjauksen työnjaon selkiyttäminen on tehokkaan ohjauksen perusta, joten ohjauksen suunnitelmasta tulisi näkyä kuka vastaa mistäkin ohjauksen osa-alueesta. Ohjaussuunnitelmaa laadittaessa tulisi miettiä myös ohjauksen kaarta: ohjaus ennen lukio-opintoja, ohjaus opintojen alkuvaiheessa, ohjaus opintojen aikana, ohjaus päättövaiheessa sekä opiskelijoiden seuranta (Lehtinen & Jokinen 1999).

Ohjaustoiminnan tehtävä ja tavoitteet

Ohjauksen keskeisimpänä tehtävänä on varmistaa opiskelijan sujuva lukiopolku IB-opintojen alussa, opintojen aikana ja siirryttäessä jatko-opintoihin. Opiskelijoita pyritään tukemaan ja ohjaamaan yksilöllisten tarpeiden mukaan elämäntilanne, kulttuuri ja

hyvinvointi huomioiden. Ohjauksella pyritään siihen, että opiskelija ymmärtää miten hänen tekemänsä valinnat ja päätökset vaikuttavat ura- ja elämänsuunnitteluun.

Ohjauksen osa-alueet

Ohjauksen osa-alueet ovat oppimisen ja opiskelun ohjaus, IB-tutkintoon ohjaaminen sekä jatko-opintojen ja urasuunnittelun ohjaus. Lisäksi keskeisiä ohjauksen osa-alueita ovat henkilökohtaiset opiskeluun ja elämäntilanteeseen liittyvät tukitarpeet ja kysymykset.

Ohjauksen toteuttaminen

Ohjaukseen kuuluu henkilökohtainen ohjaus, pienryhmäohjaus, ryhmäohjaus ja ainekohtainen ohjaus. Ohjaukseen voi kuulua myös muuta koulukohtaista ohjausta kuten esimerkiksi tutortoiminta.

Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelijaa autetaan suunnittelemaan ja toteuttamaan yksilöllistä opintosuunnitelmaa sekä jatko- ja urasuunnitelmia. Keskeinen pienryhmäohjauksen muoto on tutorohjaus, jonka tavoitteena on edistää yhteisöllisyyttä ja tarjota vertaistukea. Ryhmäohjaus muodostuu jatkuvista ryhmätapaamisista, joissa ryhmäohjaajan johdolla käydään läpi ajankohtaisia opinto-ohjausasioita. Ryhmäohjaus kehittää ja ylläpitää opiskelijoiden yhteisöllisyyden toteutumista. Ainekohtaista ohjausta antaa aineenopettaja.

Ohjauksen työnjako

Aineenopettaja ohjaa opiskelijaa opettamansa oppiaineen opiskelussa. Lisäksi hän auttaa opiskelijaa kehittämään oppimaan oppimisen taitojaan ja valmiuksiaan sekä ohjaa opiskelijan itsenäistä opiskelua. Aineenopettaja laatii oppiainekohtaiset ohjaukselliset tekstit. Aineenopettaja ohjaa opiskelijan IB-tutkintoon valmistautumista opettamassaan oppiaineessa.

Ryhmäohjaaja toimii yhteistyössä koulun muun ohjaushenkilöstön kanssa. Ryhmäohjaaja perehdyttää oman ryhmänsä opiskelijoita oppilaitoksen toimintaan sekä IB-opiskelun ohjeisiin ja menettelytapoihin. Lisäksi hän pyrkii edistämään ryhmänsä opiskelijoiden yhteisöllisyyden toteutumista lukio-opintojen ajan. Ryhmäohjaaja seuraa ja tukee oman ryhmänsä opiskelijoiden opiskelua ja hyvinvointia. Ryhmäohjaaja seuraa oman ryhmänsä opiskelijoiden opintojen etenemistä säännöllisesti jaksoittain. Ryhmäohjaaja toimii linkkinä muun ohjaushenkilöstön, opiskelijahuollon ja kotien välillä ja pitää yhteyttä huoltajiin.

Opiskelijatutor on toisen vuositasen opiskelija, joka opastaa uusia opiskelijoita ensimmäisen vuoden aikana. Tutor edesauttaa ryhmäytymistä ja perehdyttää opiskelijoita Resson lukion käytänteisiin.

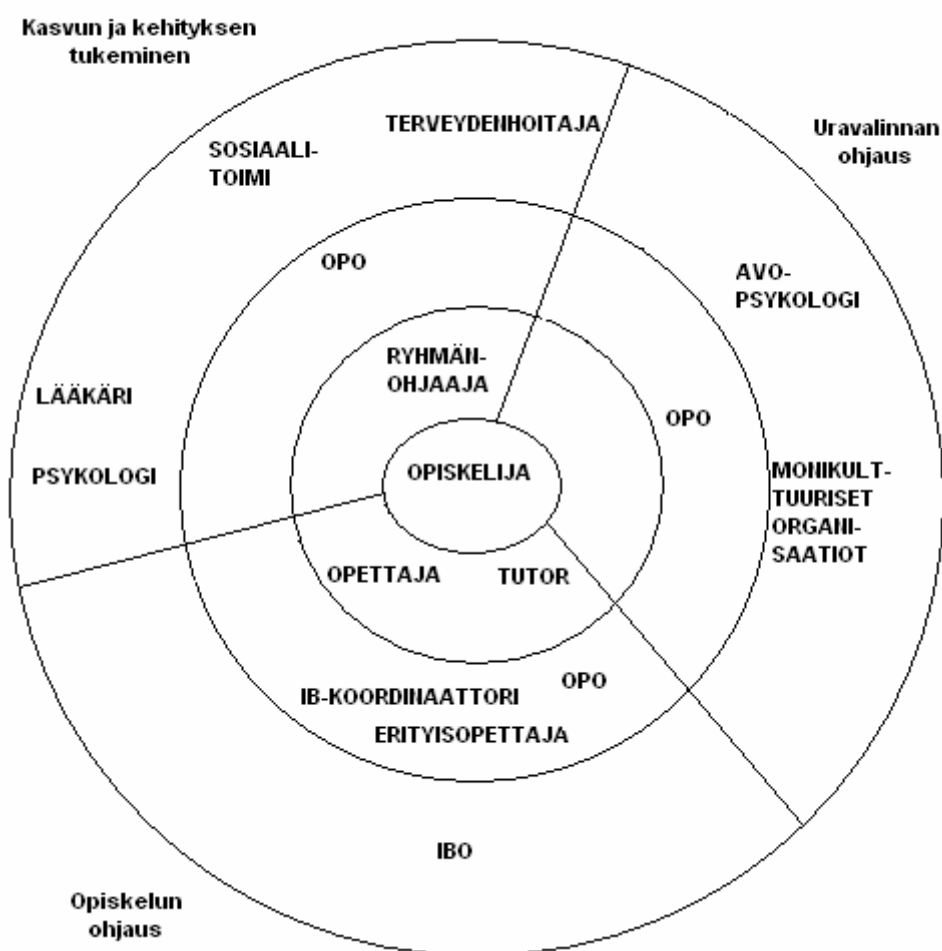
Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen käytännön järjestämisestä sekä ohjauksen suunnittelusta ja toteutuksesta. Ohjausta toteutetaan yhteistyössä koulun opettajien, IB-koordinaattorin ja muun ohjaushenkilöstön kanssa. Opinto-ohjaaja ohjaa opiskelijaa suunnittelemaan opiskelusuunnitelmansa koko lukioajaksi. Opinto-ohjaaja seuraa opiskelijan opiskelusuunnitelman toteutumista yhteistyössä erityisesti ryhmäohjaajien kanssa. Opinto-ohjaaja ja IB-koordinaattori antavat henkilökohtaista ohjausta IB-opintoihin ja IB-tutkintoon liittyvissä kysymyksissä. Opinto-ohjaaja organisoi

tutorkurssin sekä koordinoi ryhmänohjausta. Opinto-ohjaaja opastaa opiskelijoita jatko-opintoihin liittyvässä tiedonhankinnassa.

Erityisopettaja auttaa erityistä tukea tarvitsevaa opiskelijaa opintojen suunnittelussa ja valinnoissa yhteistyössä opettajien ja opinto-ohjaajan kanssa. Erityisopettaja arvioi erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan oppimisvaikeuksien vaikutusta opintojen etenemiseen.

Rehtori/IB-koordinaattori luo ohjauksen toimintamahdollisuudet sekä tukee ohjauksen suunnittelua ja yhteistyötä. Rehtori vastaa ohjauksen riittävästä resursoinnista ja siitä, että opiskelijan oikeus riittävään henkilökohtaiseen opinto-ohjaukseen toteutuu. IB-koordinaattori huolehtii IB-opiskelusta ja IB-opintoihin hakeutumisen tiedottamisesta perusopetuksen päättövaiheessa oleville oppilaille, heidän huoltajilleen, oppilaanohjaajille ja opettajille. Lisäksi hän tiedottaa lukio-opintoihin ja IB-tutkintoon liittyvistä määräyksistä opiskelijoille ja heidän huoltajilleen. Rehtori tiedottaa yo-tutkintoon liittyvistä asioista.

4.3 Ohjauksen holistinen malli IB-lukiossa

KUVIO 1 Opinto-ohjauksen holistinen malli IB-lukiossa (van Esbroeck & Watts, 1998 mukaelen)

Opiskelija on kaiken keskellä ja ohjaus lähtee liikkeelle opiskelijan tarpeista, arvoista ja kulttuurista, mutta sitoutuen koulun sääntöihin. Opiskelijan lähimmät ohjaajat ovat opettajat, oman ryhmän ohjaaja sekä tutoropiskelijat.

Opettajat keskittyvät opiskelun ohjaukseen. Tutor-opiskelijat ovat keskeisessä asemassa IB-lukion alkaessa. Tutorit perehdyttävät uuden opiskelijan koulun käytänteisiin. Ryhmänohjaaja seuraa opintojen etenemistä sekä keskittyy henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukemiseen sekä henkilökohtaisten ongelmien tunnistamiseen.

Opinto-ohjaaja on keskeisessä asemassa kaikilla osa-alueilla, koska koordinoi ohjausta, on päävastuussa uravalinnan ohjauksesta ja toimii linkkinä kolmannen tason ja ensimmäisen tason ohjaajien välillä. IB-koordinaattorilla on omat keskeiset opiskelun ohjaukseen liittyvät tehtävänsä. Erityisopettaja on yhteydessä niihin opiskelijoihin, joilla on ongelmia opiskelussa tai jotka tarvitsevat erityistä tukea.

Kolmannella tasolla toimii sekä koulun sisäisiä että ulkopuolisia asiantuntijoita, joihin ollaan tarpeen mukaan yhteydessä. Terveystieteiden, psykologin ja lääkärin palvelut ovat opiskelijoiden käytettävissä. Tarpeen mukaan ollaan yhteydessä monikulttuurisiin organisaatioihin: British Council, Fulbright Center ja maahanmuuttajaorganisaatiot ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita. Myös sosiaalitoimi ovat mukana tarpeen mukaan. International Baccalaureate Organization on keskeisessä asemassa. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat luonnollisesti myös huoltajat sekä Resson lukion koti ja koulu ry.

4.4 IB-ohjauksen työkierto

Seuraavassa on pyritty hahmottelemaan ohjauksen vuosikierto ja vastuuhenkilöt. Resson lukiossa ryhmänohjaus on keskeisessä asemassa. Myös henkilökohtaista ohjausta painotetaan. Käytetyt lyhenteet ovat RO=ryhmänohjaaja, OPO=opinto-ohjaaja, IBCO=IB-koordinaattori.

Jakso 1

PVM	PRE-DP	IB1	IB2
16.8	Koulun aloitus Valinnat Opiskelijatietolomakkeet Liikuntapassi IB reittiopas RO&Tutorit	Koulun aloitus Opiskelijatietolomakkeet IB reittiopas RO	Koulun aloitus Opiskelijatietolomakkeet IB reittiopas RO
19.8	Nahkiaiset Opiskelijatietolomakkeet palautetaan	Opiskelijatietolomakkeet palautetaan Nahkiaiset IB graduation info RO	Opiskelijatietolomakkeet palautetaan CAS-haastattelut IB graduation info RO
26.8	Keskustelua lukion aloi-	CAS	Kolmannen opiskelu-

	tuksesta 2. asteen yhteistarjotin Valokuvaus RO	Valokuvaus OPO	vuoden tapahtumia Valokuvaus RO
2.9	Peruskoulun päättöto- distukset palautetaan Tutustumispäiväpalaute Ystäväperhe-toiminta Monitorin lukeminen RO	Kela-asiat Toisen opiskeluvuoden tapahtumia RO	Hakuohjeet Englantiin OPO
9.9	Kuuntelut Koeviikko RO	Kuuntelut CAS RO&OPO	Predicted grades Kuuntelut RO
16.9		Wanhon tanssit-kysely RO	Hgin yliopiston yleis- opas RO
23.9	Kirje ryhmänohjaajalle: kartoitetaan alun tunnel- mia RO	Non-exam week schedule RO	Non-exam week schedule RO
30.9	Koeviikko	Koeviikko	Koeviikko
7.11	Koeviikko	Koeviikko	Koeviikko

Lisäksi:

- pre-DP vanhempainilta (**OPO, RO, IBCO**)
- 4-5 tutortapaamista (**tutorit**)
- tutustumispäivä (**tutorit, RO**)
- CAS-haastattelut IB1 ja IB2 (**opo**)
-

Jakso 2

PVM	PRE-DP	IB1	IB2
14.10	Koeviikon tunnelmat Loppuvuoden valinnat RO	Final CAS forms TOK-risteily RO	Final CAS forms TOK-risteily Abi-infot koululla RO
21.10	Syysloma	Syysloma	Syysloma
28.10	Loppuvuoden valinnat RO&OPO	College fair at ISH Avo-tehtävä RO	Abi-infot koululla RO
4.11	Tutustumishaastattelulomake RO	Yo-lomakkeet kevään kirjoittajille Jatko-opintoinfoaikataulu kalvolla Parents' evening invitations RO	IB-loppukoemak- sut Parents' evening invitations RO&IBCO

11.11		Jatko-opintoinfo	Abi-infot Registration forms RO
	RO	RO	
18.11		TET-kysely Exam week schedule	EE schedule Exam week schedule RO
	RO	RO	RO
25.11	Koeviikko	Koeviikko	Koeviikko
2.12	Koeviikko	Koeviikko	Koeviikko

Lisäksi:

- avointen ovien päivä (**IB-opettajat, opo, IB-koordinaattori, rehtori**): IB1 ja IB2 vanhempainilta
- tutortapaamiset jatkuvat (**tutorit**)
- EE:n esittely (**IB-koordinaattori**)
- yo-info (**rehtori, opo**)
- opiskelutaitojen opetus integroituna psykologian kurssiin
- pre-DP luokan haastattelut (**ryhmänohjaaja**)

Jakso 3

PVM	PRE-DP	IB1	IB2
9.12	IB ainevalinnat&nettiosoite Taksvärkki OPO	Taksvärkki Muistuta CAS diarien palauttamisesta EE presentations RO	Muistuta CAS diarien palauttamisesta RO
16.12	Oppaat oppilaille Jouluposti Joulun aikataulut RO	CAS diaryt palautetaan EE presentations Jouluposti Joulun aikataulut RO	Abi-infot koululla CAS diaryt palautetaan Jouluposti Joulun aikataulut RO
22.12	Todistukset RO	CAS diaryt oppilaille Todistukset RO	CAS diaryt oppilaille Todistukset RO
13.1	Ainevalinta-info IBCO	EE presentations Tutorit saliin RO	Paperivalinnalla yliopistoon RO
20.1	Ressun päivän ohjelma RO	Ressun päivän ohjelma EE presentations RO	Ressun päivän ohjelma RO
27.1	Wanhoiden tanssit RO	Non exam week schedule Wanhoiden tanssit RO	Non exam week schedule CAS-instructions & forms MOCK exams schedule OPO&RO
3.2	Koeviikko	Koeviikko	Koeviikko

10.2	Koeviikko	Koeviikko	Koeviikko
-------------	-----------	-----------	-----------

Lisäksi:

- esittelyt peruskoulun yhdeksäsluokkalaisille (**rehtori, IB-koordinaattori, tutorit**)
- vanhempainilta pre-DP (**IB-opettajat, opo, IB-koordinaattori, rehtori**)

Jakso 4

PVM	PRE-DP	IB1	IB2
3.3	YO-kuuntelut Vanhempainiltakutsu UWC RO	YO-kuuntelut Vanhempainiltakutsu RO	Final exam info &request for results service IBCO
10.3	Jaksotodistukset RO	Jaksotodistukset RO	EI ROT
17.3	Ensi vuoden valinnat RO	Ensi vuoden valinnat RO	EI ROT
24.3	TUTOR-kurssi Kevään tapahtumat RO	Exam week schedule British council RO	Palautelomake CAS diaryt OPO&RO
31.3	Koeviikko	Koeviikko	Koeviikko
7.4	Koeviikko	Koeviikko	Koeviikko

Lisäksi:

- IB-preliminäärit (mock exams) (**IB-koordinaattori, aineenopettajat**)
- opiskelijavalinnat alkavat (**IB-koordinaattori, rehtori, opo**)

Jakso 5

PVM	PRE-DP	IB1
21.4	Jaksotodistukset YO-ilmoittautuminen CAS OPO&RO	Jaksotodistukset YO-ilmoittautuminen TET-raportit RO
28.4	CAS-seminar IB1 Valintojen tarkistaminen RO	TET-raportit Valintojen tarkistaminen CAS-laput RO
5.5	CAS-seminar IB1 RO	TET-raportit RO
12.5	Lukuvuoden arviointilomake Kevätjuhlien ohjelma RO	Lukuvuoden arviointilomake Kevätjuhlien ohjelma CAS diaryt kerätään RO
19.5	Koeviikko	Koeviikko
26.5	Koeviikko	Koeviikko
2.6	Todistukset	CAS diaryt oppilaille Todistukset

	RO
--	-----------

Lisäksi:

- pääsykokeet (**IB-koordinaattori, rehtori, opo, IB-opettajat**)
- IB-loppukokeet (**IB-koordinaattori, rehtori, opo, IB-opettajat**)
- Infotilaisuus IB2-luokan opiskelijoille: jaetaan todistukset ja kerrotaan mahdollisuudesta ilmoittautua syksyn yo-kirjoituksiin sekä IB-uusintaan
- haastattelut IB1 (**opo**)
- IB-kokeiden tulosten julkistaminen ja ilmoittautuminen uusintaan (**IB-koordinaattori**)

Kasvun ja kehityksen tukeminen

Ryhmänohjaaja on keskeisessä asemassa. Ryhmänohjaaja haastattelee opiskelijat ensimmäisenä vuonna ja on yhteydessä koteihin. Opo haastattelee opiskelijat toisena vuonna ja kolmantena vuonna. Opiskelijoita ohjataan tarpeen mukaan eteenpäin. Kaukaa tulevilla opiskelijoilla on mahdollista saada ystäväperhe. Tutorit tukevat opiskelijaa ensimmäisen lukiovuoden alussa. Lukion alkupäivinä järjestetään tutustumispäivä, jossa ykkösvuositason opiskelijat tutustuvat toisiinsa paremmin Yhteisöllisyyttä edistetään IB-luokkien välillä ottamalla vanhemmat opiskelijat mukaan nuorempien ohjaukseen..

Opiskelun ohjaaminen

Opiskelutaitoihin paneudutaan pre-DP-vuonna pakollisella psykologian kurssilla. Aineenopettajat ohjaavat opiskelijoita omassa aineessaan ja tutustuttavat opiskelijat pre-DP vuoden aikana IB:n työtapoihin. Erityisopettaja testaa opiskelijat ensimmäisen jakson aikana ja erityisopetusta annetaan tarpeen mukaan. Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua kurssille, jossa keskitytään opiskelutaitoihin. IB-koordinaattori on vastuussa opintoihin liittyvästä tiedottamisesta ja opo valintoihin liittyvästä tiedottamisesta. Rehtori tiedottaa yo-tutkinnosta.

Uravalinnan ohjaus

Opinto-ohjaaja on päävastuussa uravalinnan ohjauksesta. Toisena opiskeluvuonna pidetään yleisinfo opiskelusta Suomessa ja ulkomailla ja järjestetään infot opiskelusta Englannissa ja USA:ssa. Opinto-ohjaaja haastattelee opiskelijat toisen ja kolmannen opiskeluvuoden aikana. Koululla järjestetään kolmantena opiskeluvuonna abi-infoja. Opiskelijat osallistuvat työelämään tutustumiseen. Ensimmäisenä opiskeluvuonna annetaan perustiedot ainevalintojen vaikutuksista jatko-opintoihin.

5 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli lähteä kehittämään ohjauksen suunnitelmaa ja vuosikiertoa tilanteessa, jossa näitä ei vielä ollut olemassa. Suunnitelma ja vuosikierto on nyt laadittu yhteistyössä opettajakunnan, ryhmänohjaajien ja IB-koordinaattorin kanssa ja ne on esitelty ja hyväksytty ensimmäisessä opettajankokouksessa. Lähdin tekemään tätä työtä, koska oli suuri tarve saada aikaan toimiva ohjaussuunnitelma sekä vuosikierto. IB-ohjelmaa on toteutettu koulussamme nyt kolme vuotta ja aiempaa hyvin alustavaa ohjaussuunnitelmaa on sen aikana kehitetty ja testattu. Nyt suunnitelma on saatu kirjoitettua paperille ja tästä on tarkoitus jatkaa tekemällä suunnitelman jatkuvaa tarkistusta ja myös tekemällä säännöllisesti kyselyt ohjauksen toteutumisesta opiskelijoille.

Päävastuu tästä hankkeesta on ollut opinto-ohjaajalla, koska opo koordinoi ohjausta, mutta tähän kehittämishankkeeseen osallistuivat myös IB-opettajat, IB-koordinaattori sekä ryhmänohjaajat. Kehittämishankkeessa kartoitettiin työyhteisön näkemyksiä ohjauksesta sekä pyydettiin kehittämisehdotuksia. Opettajat, IB-koordinaattori ja ryhmänohjaajat vastasivat kyselylomakkeeseen. Kyselylomakkeen lisäksi kävin useita keskusteluja kyseisten ryhmien kanssa.

Ohjauksen suunnitelma on laadittu holistisen mallin pohjalta korostaen ohjauksen yhteisvastuullisuutta. Ohjaussuunnitelmassa lähdetään liikkeelle opiskelijan voimaantumisen ja opiskelijakeskeisyydestä noudattaen sosiodynaamisen ohjauksen sekä monikulttuurisen ohjauksen periaatteita. Monikulttuurisuus on nyt kirjoitettu ohjauksen suunnitelmaan. Suunnitelmassa on jaettu selkeästi ohjausvastuu. Ohjauksen vuosikierron suunnitelmassa on myös yksilöity kuka on vastuussa mistäkin ohjauksen vaiheesta ja koska ohjauksen osa-alueet toteutuvat.

Ohjauksen osa-alueista uravalinnan ohjaus koetaan selkeästi opinto-ohjaajan tehtäväksi, joskin myös opettajat kokevat tekevänsä uravalinnan ohjausta jossain määrin. Opinto-ohjaajan tehtäviin kuuluu myös henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä opiskelun seuraaminen ja ongelmien tunnistaminen. Aineenopettajat kokevat selkeimmin olevansa opiskelun ohjaajia ja tämä ohjauksen osa-alue painottuu aineenopetuksessa. Ryhmänohjaajien ohjauksellisia tehtäviä on useita, mutta ehkä selkeimmin heillä painottuu henkilökohtaisen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä opiskelun seuraaminen. IB-koordinaattori keskittyy eniten opiskelun ohjaukseen. Nämä käsitykset heijastuvat laaditussa ohjauksen suunnitelmassa. Ohjauksen vuosikiertoa laadittaessa on pyritty ottamaan huomioon ryhmänohjaajien toiveet IB-spesifisestä ryhmänohjauksesta.

Ohjauksen osa-alueet ovat oppimisen ja opiskelun ohjaus, uravalinnan ohjaus ja kasvun ja kehityksen tukeminen. Oppimisen ja opiskelun ohjaus toteutuu aineenopettajien tunneilla. Ensimmäisen vuoden pakollisella psykologian kurssilla keskitytään omaan oppimiseen. Myös ryhmänohjaaja, opo, sekä IB-koordinaattori ohjaavat opiskelua ja valmentautumista loppututkintoon. Jatko-opintojen ja urasuunnittelun koordinointi ja ohjaus on enimmäkseen opinto-ohjaajan vastuulla, mutta myös aineenopettajat tekevät uravalinnan ohjausta oman aineensa osalta. Opinto-ohjaaja tekee läheistä yhteistyötä yliopistojen sekä British Councilin ja Fulbright Centerin sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Henkilökohtaiset elämäntilanteeseen liittyvät tukitarpeet ja kysymykset kuuluvat kaikille toimijoille, mutta ryhmänohjaajan panos korostuu. Myös opinto-ohjaaja on keskeisessä asemassa ja mallin kolmannen tason toimijoita otetaan tarpeen mukaan ohjaukseen.

Tämä hanke on ollut todella kiinnostava ja hyödyllinen koko kouluyhteisölle. Kun suunnitelma ja vuosikierto on saatu kirjattua, on niitä helpompi lähteä kehittämään. Toivottavasti tämä hanke auttaa myös muita uusia IB-koulujen opoja, kun he alkavat kehittää omaan kouluunsa sopivia ohjaussuunnitelmia.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Syrjäjä, L. (1999) Tiede, toiminta ja vaikuttaminen. Teoksessa H. Heikkinen, R. Huttunen & P. Moilanen (toim.) Siinä tutkija missä tekijä – toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena kustannus, 11-24.
- Esbroek, R. van & Watts, A.G. (1998) New skills for a holistic career guidance model [online]. Internet International Careers Journal, 26th June 1998. [viitattu 10.2.2005]. Saatavana www-muodossa: <URL:http://www.careers-journal.com.>
- Hackney, L.H. & Cormier, L.S. (1996) The professional counsellor. A process guide to helping. London: Allyn & Bacon. Teokseen viitattu teoksessa M. Lairio & S. Puukari (2001) (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- International Baccalaureate Mission Statement [online]. [viitattu 5.8.2005]. Saatavana www-muodossa: <URL: http://www.ibo.org/ibo//index.cfm?page=/ibo/about&language=EN>
- Kasurinen, H., Juutilainen, P-K., Mastoraki, H. & Saukkonen, S. (2005) Counselling immigrant children and adolescents in educational institutions [online]. Teoksessa M. Launikari & S. Puukari (toim). Multicultural guidance and counselling. Institute for educational research. University of Jyväskylä. Helsinki: CIMO, 235-263. [viitattu 18.8.2005]. Saatavana www-muodossa: <URL:http://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Julkaisut+ja+tilastot/English/multiculturalguidanceandcounselling.pdf.>
- Lago, C. & Thompson J. (1996) Race, Culture and Counselling. Buckingham Philadelphia: Open University Press.
- Lairio, M., Nissilä, P., Puukari S. & Varis, E. (2001) Opinto-ohjaajat monikulttuurisuuden ja maahanmuuttajien tukijoina. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 131-162.
- Lairio, M., Puukari, S. & Nissilä, P. (2001) Ohjauksen teoreettinen perusta. Teoksessa M. Lairio & S. Puukari (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 41-67.
- Lehtinen E. & Jokinen T. (1999) Tutor – itsenäistyvän oppijan ohjaaja. Jyväskylä: Atena-kustannus.
- Lukion opetussuunnitelman perusteet, 2003.
- McGaig, N. (1991) Birth of a Notion. Global Nomad Quarterly. Premier Issue. Artikkeleihin viitattu teoksessa I. Tikka. (2004) Suomalainen lapsi maailmalla. Kolmannen kulttuurin kasvatit. Helsinki: Kansanvalistusseura, 14.
- Mehtäläinen, J. (1998) Luokattomuuden syvintä olemusta etsimässä. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 4.
- Metsänen, R. (1999) Monikulttuurinen ohjaus. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) (2000) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimintatavat. Jyväskylä: PS-kustannus, 180-195.
- Mo-Yee, L. & Greene, G. J. (1999) A social constructivist framework for integrating crosscultural issues in teaching clinical social work. Journal of Social Work Education, 35, 21-38.
- Nummenmaa, A. R. (2002) Ohjaus ammattina, osaamisena ja työprosessin osana. AVO 2001. Ammatinvalinnanohjauksen vuosikirja, 58-68.

- Numminen, U. (2002) Opinto-ohjauksen arviointi – lähtökohtia. AVO 2001. Ammatinvalinnanohjauksen vuosikirja, 51-57.
- Peavy, R. V. (1999) Sosiodynaaminen ohjaus. Konstruktivistinen näkökulma 21. vuosisadan ohjaustyöhön. Helsinki: Psykologien Kustannus.
- Peavy, R. V. (2000) Ammatinvalinnan ja urasuunnittelun ohjaus postmodernina aikana. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 14-40.
- Puukari, S. & Launikari, M. (2005) Multicultural counselling – Starting points and perspectives [online]. Teoksessa M. Launikari & S. Puukari (toim). Multicultural guidance and counselling. Institute for educational research. University of Jyväskylä. Helsinki: CIMO, 27-41. [viitattu 18.8.2005]. Saatavana [www-muodossa: <URL:http://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Julkaisut+ja+tilastot/English/multiculturalguidanceandcounselling.pdf.>](http://www.cimo.fi/dman/Document.phx/~public/Julkaisut+ja+tilastot/English/multiculturalguidanceandcounselling.pdf)
- Spangar, T., Pasanen, H. & Onnismaa J. (2000) Alkusanat. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 5-11.
- Sue, W. S. & Sue, D. (1990) Counseling the Culturally different. Theory and Practise. USA: A Wiley-Interscience Publication.
- Sue, D. W., Arredondo, P. & McDavis, R. J. (1992) Multicultural counseling competence and standards: A call to the profession. *Journal of Counselling and Development* 70 (4), 477-486. Teokseen viitattu teoksessa M. Lairio & S. Puukari (2001) (toim.) Muutoksista mahdollisuuksiin. Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos.
- Vuorinen, R. & Sampson, J. P. (2000) Ohjaus opintojen suunnittelun ja arvioinnin tukena – strategisia kysymyksiä. Teoksessa J. Onnismaa, H. Pasanen & T. Spangar (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Jyväskylä: PS-kustannus, 46-69.

LIITTEET

Opettajat

Tämän kyselyn avulla on tarkoitus kehittää IB-ohjausta koulussamme.

1. Miten ohjaus toimii tällä hetkellä IB-opetustyössäsi?

Vastaa seuraaviin kysymyksiin. Ympyröi vastaus taulukkoon.

1=heikosti 2=kohtuullisesti 3=melko hyvin 4= hyvin 5=erittäin hyvin

Opiskelijoiden opiskelutaitojen kehittyminen omassa aineessani.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden jatko-opintovalmiudet.	1	2	3	4	5
Opiskeluun liittyviin ongelmiin tunnistaminen.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden perehdyttäminen IB-tutkintoon oman aineeni osalta.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden ohjaaminen IB-loppututkintoon oman aineeni osalta.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden henkilökohtaisten vaikeuksien tunnistaminen.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden henkilökohtaisen kasvun ja itsetuntemuksen kehittyminen.	1	2	3	4	5

Voit halutessasi kuvata tarkemmin ohjauksen tilaa omassa aineessasi.

Miten voisit kehittää ohjausta omassa aineessasi?

Ryhmänohjaajat

Tämän kyselyn avulla on tarkoitus kehittää IB-ohjausta koulussamme. Kyselyssä on perinteisiä kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä.

1. Tarvitaanko IB-luokilla ryhmänohjausta? kyllä _____ ei _____

Miksi? _____

Miten ryhmänohjaus toimii tällä hetkellä omalta osaltasi. Vastaa seuraaviin kysymyksiin ympyröimällä vastaus.

1=heikosti 2=kohtuullisesti 3=melko hyvin 4=hyvin 5=erittäin hyvin

Perehdytys pre-DP vuoteen ja IB-opintoihin.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden henkilökohtaisen kasvun ja itsetuntemuksen kehittyminen.	1	2	3	4	5
Opiskeluongelmien tai oppimisvaikeuksien tunnistaminen.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden henkilökohtaisten vaikeuksien tunnistaminen.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden opintojen seuraaminen.	1	2	3	4	5
Yhteydenpito koteihin.	1	2	3	4	5

Voit halutessasi kuvata tarkemmin ryhmänohjauksen tilaa.

Miten kehittäisit IB-ryhmänohjausta?

IB-apulaisrehtori

Tämän kyselyn avulla on tarkoitus kehittää IB-ohjausta koulussamme.

1. Miten ohjaukselliset tehtävät toimivat tällä hetkellä työssäsi?

Vastaa seuraaviin kysymyksiin. Ympyröi vastaus taulukkoon.

1=heikosti 2=kohtuullisesti 3=melko hyvin 4=hyvin 5=erittäin hyvin

Perehdytys pre-DP vuoteen ja IB-opintoihin.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittäminen.	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden henkilökohtaisten vaikeuksien tunnistaminen.	1	2	3	4	5
Perehdytys IB-loppututkintoon.	1	2	3	4	5

Mitä muita IB-ohjaukseen liittyviä tehtäviä sinulla on?

Pitäisikö ohjauksen työnjakoa muuttaa? Miten?

Miten IB-ohjausta tulisi kehittää?
